

ПОЕЗИЈАНЫН КҮНӘШИ

(Әвәли 1-чи сәһифәдә)

Бу заман артыг Вагиф Шу... шада дәрәжә едилди. Шаир Вагиф бир дәвләт хадими кими...

XVIII әсрнин ахырында Ана Мамәд Гачар Азербәјчән басғын едәрәк. Шуша ны әһәтә етдиқде Вагиф тарихчиләрнин...

Лакин Вагиф тарихдон сийди апармағ мүмкүн олмады вә ола да бيلمәди. Чүнки Вагиф өзүнә халғын үрәјиндә јер еләмишди...

Мүхтәсәр ким, бөлә дунјадан көрәк етмәк һәзәр. Онда етүр ким, дејилди өз јериндә хәјрү-шәр...

Буна көрә дејилмиди ки, Вагиф нә күчлүләрин, нә дин наһирләринин, нә дин мүғәддәләрин...

М. П. Вагифин портрети

УЗУН өмүр сүрүш Молла Панәһ Вагиф (1871—1897) бүтүн һәјәти бәлә муһасирләринин дигәтинин өзі чох хәл эдилди. Бу мәгәләдә, әдәбәтә, ишкән даһилиндә биз оғну бир дипломат кими көрә...

мышдыр. Јох. Вагиф шәрһини «Дәдә-Горғуд» дастанлары вә халғ шәрһи илә јанашы һәсән-оғлу. Әсими, Фәзули, Хәтәи шәрһи һазырламышдыр. Шәрһимиз јени мәзһун, јени фикир, јени идеал көтәрән Вагиф халғ шәрһ формаларынын әзәнкин гајнасындан гадиләнарәғ мүһәсир форма көшф етмиш, сон дәрәчә табии вә сады ифадә вәситәләри тәһийләди ки, халғын шууруна вә үрәјинә асанлығла јол ача билимшдир. Вагиф шәрһиндә сәнки халғ өзү данышыр, онун вәрлығы, онун мәнәвијәти сәсләди. Онун шәрһләриндә биз Азербәјчәннин табии, мәнәврәсини, һаваһис, халғын мызын руһуну, характерини, дилимизни тәрәвәтини вә мүһәсирини дурдур.

Вагиф һәгигәтән милли бир шаирди. Дејдик, мәнә буна көрә дә о, бәшәр бир шаирди. Миллилик о заман бәјүк бир һәмәғдир ки, о заман һәрәкәт-вәриш бир гүвәвәди ки, бүтүн инсанлар милли вә дини фәрг гәјмәдә һәмәғдә вәра билсин. Вагифдә һәмәғдә вәриш вар иди. О, Азербәјчән көзәлини вәсф етди ки, күрүч көзәлини дә еји бир ешилә төрәнүнүм едилди. Лакин дунјадә вә инсанлар милли вә дини фәрг гәјмамағ һәгиги милли шаир олмағ үчүн кифәјәт дејилди. Чүнки инсанлар фәргәндәләри јалығ дин вә миллијәт дејилди. Синфи, ичтинәм арғылмайғ да мөвүүддүр ки, һәгигәт ахарта шаир бунун фәргинә вәрләјә билмәди. Вагиф мәнә она көрә доғрудан да милли шаир иди ки, һәгигәт, доғрулуғ, сағығ ахарырларында ичтинәм әдәләтсизликләри көрүрдү. Јоһса һәгигәтсизлик, шәһлик, никбәнилик шаир Вагиф «Көрмәздин шәрһини јаза билмәди. Бу көзәл әсәр Вагиф сәмијәтијинин өз күчлү ифадәләриндәндир ки, бурада о, инсанлар ајыран ичтинәм әдәләтсизликләри көрүр вә әдәләтсизликләри гаһуну-ләшдири. «Һәгиги бәтлә» едән шәһлар, ағалар, бәјләр дунјадә бәјүк шаир гәлибнин һәмәғдә илә рәдд едир.

Мүхтәсәр ким, бөлә дунјадан көрәк етмәк һәзәр. Онда етүр ким, дејилди өз јериндә хәјрү-шәр, алиләр хаки-мәзәлләтдә, даһиләр мө'тәбәр, Сәһиб-зәрәдә көрәм јоқдур, көрәм әһлиндә зәр.

Буна көрә дејилмиди ки, Вагиф нә күчлүләрин, нә дин наһирләринин, нә дин мүғәддәләрин шәрһини бир дәнә дә ол-сун гәсидә јазмамшыдыр. Вагиф сәмијәти хилгәти јалана дүшмөндир, ичтинәм әдәләтсиз-лији доғрудан һәр чүр фәлсәфә илә јалан вә јалығ јаландыр. Вагиф «Мән чәһән мүһкиндә доғру һаләт көрәмди, һәр нә көрдүм өјри көрдүм» дејәрән һеч дә үмидсизлијә гаһымыр, Әсәбәтә, Вагиф зүлмүн көкүнү мәнә билмәчк јоллары вә гүвәләри көр билмәди. Лакин Вагиф инанырды ки, «кәрдәшин доғран» өз һөкмүнү вәрәчәк...

Вагифин һәмәғдәләри

М. П. ВАГИФИН ДИПЛОМАТИК ФӘАЛИЈӘТИ. О заманкы Азербәјчән вә Зағағфәријән ичтинәм-сјәси һәјәти дипломатик фәалијәтини зәруријини вәли сүрүрдү. Доғрудур, Вагифин 1895-чи илә јазығы бир шәрһиндә «сјәсәт» сөзү индикни мәнәсында јох, «тәғә» мәнәсында ишләди. Лакин мөһфум јаранмамшы ола да, әһәл артығ вар иди. Вагифин дипломатик фәалијәтијини әвәрәкәрк бәлә бир манијәә раст кәлирик. Адолф Бержә вә үмумијәтлә көһнә муәллифләр јазырлар ки, Вагиф ханын јаншы кирәкәрк һәмшә доғрудан өзүнү итирәди. Лакин бу чүр гоҗа мәмүр идеали Вагиф дарк етмәк үчүн бизә һеч бир кәјир вәрәдә. Саранчамында олағ ишкәрәлимәз фәктәрләр кәстәри ки, халдан һәм ағына, һәм дә исте-дәлиһна көрә үстүн олағ Вагиф өзүнү бизә һәгиги мөһүрәт апарырды вә буна көрә дә ханы өзүнә јакынаш-дырды. Бу чүр мөғвә исе сјәсәт сәһнасында нәзәрә чарымалы иди. Онун сјәси-дипломатик фәалијәти үч истиғамәтдә өзүнү бурузә вәриди. Гарабағда бирләшмәк мейләрә күчләндири. Буну Вагифдә Шәкһи халғ һәүсеји Мүхтәсәр доғрулуғ да һа јакшы сүбүт едир. Һәүсеји хан еј-

Вагиф мәнәббәт адланан улви вә ләк дүшүнүк, инсан көзәлијинин, инсанын һәм заһири, һәм дә даһилги көзәлијинин вә дәмәк олдугуна даһа јакшы билимшди. Мәнә буна көрә дә јер плағеғини үзәриңдә илләр, он илләр вә әсрләр өтүб кечәдә, Вагифин ады халғын хәтириндә јашајачағдыр. Шаир дунја-јадә кәдји күн онун һәмәғдә-сәһа ишиғ сәһан улдуз кими һеч вәхт сөнмәләчәкдир.

Молла Панәһ исте-дадли гү-рүчү, тәчүрбәли вә мүдрик дәрә-жәт хадими, гоғхыз сәркәрдә ола да, шаир Вагиф кими әдә-ди јашајачағдыр. Вир нәзәр сә-һа, охунун, диләјини, онун шәрһләриндә һәр бир мисра нәчә дә чиләнамшыдыр! Вир нәзәр сәһа, охунун, дүшүнүн. Онун поэтик образлары нәчә дә фусункар вә һәјәтиди! Онун шәрһләрини охубу хәләл дәр-сәнәз, һәјәтә дәрһиндә бәләд олағ бир инсанын мүдриклији сәзи өз гаһадларына әли пәр-вәзләндирәчәкдир.

Сәркәј Сартаков салондаки-лары ССРИ Јазычылар Итти-фағынын идәрә һәјәти ады-дан саламлады вә тәнтәнә — Вагифин аһадан олмасынның 250 милли муһәсирәти илә тәбрик етди. О дејди: Вагифин јубилеји һеч дә тәкә Азербәј-чан халғынын бәрамы дејил-ди. Бу, һәм дә Совет Иттифа-ғында јашајан бүтүн халғларын мәдәнијәтијини бәрамдыр. Вагиф вәхти илә өз доғла-рынын башына јығар, саз чәлар, өзүнү өчәкәр шәрһләрини охуяды. Вагиф бу күн дә би-ли, өз пәрәстишкарлары гон-нағрәвәр чадрына чағрмыш-дыр. Шаирин дунјаја кәдји күн-дөн бизи ајыран ики әср ја-рымлығ дәрә гәтјиңин һисс едилмиш.

Молла Панәһ Вагиф! Сиз би-зимләсиниз! Кәләчәә парлағ инанымыз үчүн, бүтүн совет адамларына јакын олағ, ондара хас олағ һәмин инам үчүн сизә тәшәк-күр едилрик. Бу инам һәјәчән-лә вә тәләтүмлә доғрумүзә бүгүн бәшәријәт үчүн вәчиб-дир. Биз сизә оға көрә тәшәккүр едилрик ки, сиз һәмшә, һәтта дәрһәти һәгиги илләриндә дә халғлар арасында доғрулуғ вә гардашығын чарчысы ол-муһсуһуз. Инди Совет дәрә-жәти гүдрәтли едәғ дә бу кәј-фијәтәдир.

Биз сизә оға көрә миннәт-дарлығ едилрик ки, сиз өзүнү-сүн дәрәт фәалијәтијинин гы-зыла сәтмамшығыныз, ону халғ гаршысында вәтәндашлығ бә-чу сәһмишығыныз. Дүшмәндәр сизи мәнә етмәк иҗтиһәт илә сәйләдирәм гајдан ашағы ат-дылар, лакин сизи олуғә Јох, әбәдлјәтә говушдурән о сәйл-дирәм гајдан гаршысында биз инди көрәр вә әтирамла бәш әјрик! Биз сизә оға көрә миннәт-дарлығ етди ки, сиз мәнәббәти, јәни һәјәти — чүнки һәјәтин баг-ланғычы мәнәббәтди, — инса-

М. П. Вагифин портрети

нын ән ичә вә гәјмәтли дү-ғәсу кими төрәнүнүм етмиш-ли.

Мәсәл вәр дәрәләр: «Һәр охунан Молла Панәһ олмәз». Ичәһәзилә, мән бу кәләмә әләвә едиб дәмәк истәјирәм ки, һәр шаир дә Вагиф ола билмәз.

Лакин көзләримизин гаршы-сында Вагиф кими нәһәнк бир шаирин тәмсалы даңдығы бир шәрһитдә Вагифин јолуну давам етдирән, әдәбијәтдә Вагиф әһәһәлирин јашаған ша-ирләр һәсли јетишкәчди.

Вагиф кими бәјүк шаир је-тишдирмиш торпаға ешг олсун! Доғма торпағы үчалдан Ва-гифин ады әсрләр боју јашај-чағдыр. Әдиләрдән Карло Каладзә (Күрчүстан), Һүнтер де Бруни (АДР), Левон һәвгәрдијан (Ер-мәнистан), Камал Таһир (Ту-ркија), Озат Шарафутдинов (Әз-бәкистан), Кезә Кетелә (Ма-зарыстан), Һәмид Јерғәлиғ (Га-захистан), Шәкәр Забит (Ирағ), Нәһричан Мәһсуми (Тәһки-стан), Јанко Кипакос (Белору-сия), Луис Маррә (Куба), Кә-рим Гурбаннеһсов (Түркмә-нистан), Јан Сирмбардис (Ла-твија), Ромулус Вулеску (Ру-мәнија), Ничити Зәкәријә (Ју-гославија), Хизкил Авшалаһов (Дағыстан), Албнаһ Жукаус-кас (Литва), Андрей Стрыоману (Молдавија), Сүләјман Рүстәм (Азербәјчән) өз чыхышында Ва-гифин бәјүклуғундан, чохмиҗ-ләтли Совет әлкәсинин бүтүн күшәләриндә вә онун һүдүдлә-риндән чох-чох узағларда Вагиф ја-радычылығынын кениш јабил-мәсында даңышдылар.

Вагиф поэзијасы мұхтәлиф дилләрдә данышыр. Јубилеј шәһликләринә көһмшк гонағла-рын дикәр һәдјијләрлә бирлик-дә азербәјчәнли доғларына бағ-шылашылары китаб вә жур-налар — Азербәјчән бәјүк оғлунын иләһмә тәрчүмә олуғун шәрһләринин дәрч едикдији китаб вә журналлар да буна парлағ сүбүтдур. Вәли, өсиә поэзија халғлар арасында гүдрәтли үнсәјәт вә сәтәндир, онларын доғрулуғ вә гардашығынын јүксәк сәмиҗ-ләдур. Азербәјчән поэзијасы бу-нын усағы Молла Панәһ Ва-гифин јубилеји боју бәјүк бир гүвә илә нүмәјиш етиди. (Азәр.ТА).

СӨЗҮ ГОНАГ-ЛАРА ВЕРИРИК

Дәли Азәрбәјчән шаири Молла Панәһ Вагифин јубилеј шәһликләри бир нәчә күндүр ки давам едир. Јубилејә кәһмиш харичи әләһәлин иҗмәғиләри, һәбәз гардаш республиқәлә чыхыш едир, шаир һагига сәмијә сөз сөзләјәр, шәрһләрини охуядурлар. Гәзетимизин әмәлшын онларын бир нәчәси илә сәһбәт етмишди. Гонәғлар демишлар:

Мән Вагифи чох севирәм. Онун дүзүл вә ширин сөзләри јағуғ кими гәјмәләт, бүллүр кими сағлар. Мәнә буна көрә дә Азәрбәјчән халғы оғну, дәмәк олар ки, бүтүн шәрһләрин әз-бәрән билди, бунула да ша-ирин дәм гәлибнә јашадыр. Бу исе Вагиф ән бәјүк, ән гәј-мәтли әбидләди.

Мән Вагифи чох севирәм. Онун дүзүл вә ширин сөзләри јағуғ кими гәјмәләт, бүллүр кими сағлар. Мәнә буна көрә дә Азәрбәјчән халғы оғну, дәмәк олар ки, бүтүн шәрһләрин әз-бәрән билди, бунула да ша-ирин дәм гәлибнә јашадыр. Бу исе Вагиф ән бәјүк, ән гәј-мәтли әбидләди.

Озат ШАРАФУТДИНОВ (Әзбәкистан)

АЗӘРБАЈЧАН өз Әзбәкистан әдәби әләғләринин гә-дәм өз әзәнки бир тарихи вәрәбә. Биз өз-бәклар бу ләгәдән чох гәзәнмишк. Шаирләри-миз, әдәбшәһлик һәмшә Азәрбәјчәннин дәрә сөз усталарын өзләрини муғаләм һәсәб етмишләр. Буну биз фәхрәл, әурурла билдирик. Мәнә буна көрә дә Азәрбәјчән иш-ирләринин јубилејләрини өз бәјүк дәрәһәтијини јубилејләрик бәрам едилрик. Азәрбәјчәнлилар да өзбәк шаирләринин әләмәтдәр иләвәчәк һәмшә мәнәббәтлә гаршыла-йырлар.

Ики ај бундан гәбәз өзбәк халғы илә бирлик-дә бүтүн гардаш респуб-лиқаларын сәһмәткәшлә-ри бизм бәјүк шаири-миз Нәвәсин аһадан ол-масынын 575 иллик јуби-лејини мәнәббәтлә сәјид едилди. Инди бүдүр, биз өзбәк-лар Вагифдә јубилејини бәлә бир мәнәббәтлә гаршылашыр-оҗар. Азәрбәјчән поэзијасыны сәјфәрәләр әләһинә бәһәстәк, орада ән парлағ иләвәзләрдән бири дә Вагифдир. О, елә бир үлдүздүр ки, өзүндән сәркиш үлдүзләра парлағ шәһә сәһпә. О үлдүзләр Вагиф күрүңүн шәрһсидән, шәфәғидән пар-ламышлар. Вагиф бир дәрә-дир — битмә-түкәнмәз. Вагиф өзү бир нәгәдир — диләл әд-дүн. Вагиф бир муғаләмдир — он дәрәх, јуз сәһил, миндәрлә шакирдә вәрди. Бәкдә әдәбдән сонја ө-ғреғим ки, Вагифин Низами мөғвәтин фәдәһиһәлә классик Азәрбәјчән шаирләри ара-сында һәкәли уқалыр. Лакин онун ән бәјүк, ән мөһтәбәр һәкәли халғын гәлибдәди.

Мән «Вақы» гәзети оху-чу-лығын, үмумијәтлә, бүтүн халғыны Әзбәкистанын сөз усталары аһадан үрәкдән тәбрик едирәм.

ЈУБИЛЕЈ ХӘБӘРЛӘРИ

Шәүһән адына мөдәнијәт сараји рәјон халғ мәәрифи шө'бәси илә бирлиқдә Азәрбәјчән әдәбијәти һәмшә мәнәббәти илә вәрәб-бәдин нәчә кеһришди. Мәнәббәтләр шаирин шәрһләрини өзәр сәһмишләр, мөдәнијәт сарајинын халғ тәһри-исә С. Вүргүни «Вагиф» јәһәдәндән гәрчәләр кәстәрмәшди.